

Henryk Bogacki

"Register zur „Theologischen
Quartalschrift“ Tübingen 1895-1970",
wyd. Max Seckler, Mainz 1975 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 46/3, 214-215

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nymi. Wobec tego w mszalikach przeznaczonych dla użytku wiernych teksty w językach narodowych nie są tylko tłumaczeniem ułatwiającym zrozumienie łacińskiego oryginału, ale pełnią funkcję tekstu urzędowego, niemal równoważnego z tekstem łacińskim. W nowej sytuacji wydawca mszalika korzysta z tekstów obowiązujących na jego obszarze językowym — dotyczy to zarówno tekstów liturgicznych w znaczeniu ścisłym (modlitwy, prefacje, antyfony itp.), jak perykop biblijnych używanych w liturgii. Wydawca nie ponosi więc odpowiedzialności za ich tłumaczenie.

Pomimo że liturgia stała się zrozumiała dla uczestników, jednak wydawanie mszalików nie straciło sensu. Dla właściwego zrozumienia i przeżycia słyszanych treści trzeba przygotować się do ich przyjęcia oraz mieć możliwość powracania do nich po liturgii. Przygotowanie jest szczególnie potrzebne dla właściwego zrozumienia perykop biblijnych stosowanych w liturgii. Z tego powodu wydawcy mszalika Schotta położyli szczególny nacisk na wprowadzenie do każdego czytania biblijnego. Wystarczy stwierdzić, że pod względem objętości wprowadzenia te dorównują tekstowi biblijnemu. W dodatku liturgia każdej niedzieli i święta jest poprzedzona dość obszernym wprowadzeniem. Po tekstach przeznaczonych na niedzielę następują myśli *Für den Tag und für die Woche* jako treść do refleksji na niedzielę i dni następne. Są to swoiste sugestie dla modlitwy i działania na cały tydzień. Podobną funkcję wprowadzenia do modlitwy pełnią umieszczone na końcu mszalika *Versuche zu beten*.

Mszalik posiada teksty liturgiczne — lat A, B, C — mszy wszystkich niedziel i świąt roku kościelnego oraz najważniejszych uroczystości ku czci świętych. W załączniku podany jest także spis tekstów biblijnych na wszystkie dni tygodnia (cykl I i II) jako pomoc dla tych, którzy nie mogą uczestniczyć w liturgii w dni powszednie.

Wydawcy przestrzegają posługujących się mszalikiem, aby nie wydawało im się dziwne, jeżeli kapłan niezbyt dokładnie trzyma się mszału. Choćby mszał w zasadzie jest księgą wiążącą, jednak kapłan przewodniczący liturgii może dla szczególnych racji dobierać z pewną swobodą inny tekst (modlitwy, czytania) stosowne dla danej sytuacji.

Przydatności mszalika Schotta nie trzeba podkreślać. Należy natomiast podziwiać jego szatę edytorską — zamknięcie w książeczce małego formatu tej ilości stron oraz tak obfitej treści, w pełni czytelnej dzięki przejrzystemu opracowaniu technicznemu.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Register zur „Theologischen Quartalschrift“ Tübingen 1895—1970, wyd. Max Seckler, Mainz 1975, Matthias—Grünwald—Verlag s. XX+723.

„Theologische Quartalschrift” — organ wydziału teologii katolickiej uniwersytetu w Tybindze — jest najstarszym na świecie naukowym piśmie teologicznym. Wychodzi nieprzerwanie od r. 1819, a w r. 1976 osiąga już 155 rocznik! W r. 1895 ukazał się indeks obejmujący 76 pierwszych roczników tego kwartalnika¹. W roku 1969 obchody 150-lecia istnienia pisma zrodziły inicjatywę przygotowania indeksu za lata 1895—1970. Powstał obszerny tom, który dzięki zastosowaniu siedmiu rozmaitych indeksów umożliwia korzystanie z wielości materiału zawartego w tylu rocznikach.

Pierwszym jest indeks rzeczowników orientujący dość dokładnie w treści tomów (*Sachwortregister*, s. 1—172). W krótkim indeksie rzeczowników greckich zaznaczono także bliższe określenie ich kręgu tematycznego (*Griechi-*

¹ *Personen-, Orts- und Sachregister zur „Theologischen Quartalschrift“*, Bd. I—LXXVI, wyd. Joseph Schmid, Tübingen 1895, s. 195.

sches Sachwortregister, s. 173—177). Indeks tekstów Pisma św. odsyła do odnośnych omówień w kolejnych tomach kwartalnika (*Bibelstellenregister*, s. 179—318). Indeks osób obejmuje wszystkie imiona własne — także postaci mitologicznych, legendarnych, pseudonimicznych, pseudoepigraficznych i literackich — wymienionych na łamach kwartalnika (*Namenregister*, s. 319—486). Przygotowanie indeksu, wymagające dokładnej identyfikacji osób, zostało dokonane na podstawie kartoteki złożonej z około 12.500 kart!

Indeks autorów zawiera nazwiska autorów wraz z tytułami ich artykułów (*Autorenregister*, s. 487—513). Indeks recenzji podaje w układzie alfabetycznym spis książek omówionych w „*Theologische Quartalschrift*” (nazwisko autora, tytuł, miejsce i rok wydania) wraz z nazwiskiem recenzenta (*Rezensionenregister*, s. 515—710). Ostatnim jest indeks recenzentów, w którym obok nazwiska recenzenta figurują tylko numery tomów i stron, dotyczące opublikowanych przez nich recenzji (*Rezensentenregister*, s. 711—721).

Indeks roczników 1897—1970 kwartalnika „*Theologische Quartalschrift*” stanowi użyteczną pomoc dla orientacji w zawartości czasopisma, które już ponad 150 lat odzwierciedla kierunki rozwoju teologii.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Frederik J. J. BUYTENDIJK, Martinus Jan LANGEVELD, Antoon VERGOTE, *Unbefangen sein als Weg zur Selbstverwirklichung*, Köln 1973, J. P. Bachem Verlag, s. 97.

Książka jest przekładem z holenderskiego i zawiera trzy artykuły. F. J. J. Buytendijk, jest profesorem psychologii uniwersytetu w Utrechcie i Nijmegen. W artykule zajmuje się zagadnieniem szczerości w codziennym obcowaniu ludzi ze sobą. Jego zdaniem szczerłość stanowi nieodzowny warunek zdrowego rozwoju człowieka, fundament zdrowego społeczeństwa i jądro każdej religii. Odpowiednikiem szczerłości jest bowiem wzajemne zaufanie ludzi. Ono jednak zakłada wiarę, która musi przejść przez próbę. Komunikacja między ludźmi pojęta jako wzajemna wymiana dóbr duchowych i kulturalnych wymaga szczerości. Tylko bowiem na tej płaszczyźnie może się urzeczywistnić samorzutne, wzajemne udzielanie sobie dóbr duchowych przez ludzi w myśl aksjomatu *Bonum est diffusivum sui*. Autor ilustruje tę myśl na przykładzie dziecka. Otóż szczęście przeżywane przez człowieka jest darem (*Gabe*), ale ludzie zapominają, że jest ono także zadaniem (*Aufgabe*). To właśnie zadanie najlepiej wypełnia dziecko. Ono bowiem dzieli się swoim szczęściem bez ubocznych zamiarów. Nic więc dziwnego, że Chrystus postawił je za wzór niezakłamaney wiary. Ono też może być zdaniem autora wzorem kultury pod względem szczerości i zaufania do człowieka (s. 31).

Z kolei M. J. Langeveld, założyciel Instytutu Pedagogicznego przy uniwersytecie w Utrechcie, członek Królewskiej Akademii Nauk oraz współzałożyciel kilku czasopism o zasięgu międzynarodowym, zajmuje się problemem granic szczerości w kształceniu i wychowaniu. Za człowieka szczerego uważa takiego, który zwraca się do świata, nie ulegając zahamowaniom ze strony rzeczy ani lękom przed ludźmi. Człowiek szczerzy nie jest jednak zawiadłąką przebijającym się na oślep przez gąszcz ludzi i spraw. Tym bardziej nie jest „opętany”, do którego aniołowie mogą przystąpić jedynie z wielkim strachem (s. 37). Szczerłość ma swoje granice, które musi znać wychowawca i dziecko. Dziecko trzeba np. przestrzec przed niebezpieczeństwem padnięcia ofiarą bezkrytycznej ufności do osób i rzeczy, zwanej potocznie naiwnością. Nie wolno też nadmiernie zasypywać dziecka ostrzeżeniami, gdyż wtedy można wychować w nim lęk przed życiem i zniszczyć podstawę szczerości. Podobnie postawienie dziecka w zamkniętym systemie kontaktów może wywołać u dziecka brak szczerości. Inną skrajnością byłoby